

A digitális televíziózás szerzői jogi szemmel

Mi köze a digitális átállásnak a szerzői joghoz?

DR. SARKADY ILDIKÓNÁK, a MeH Médiapolitikai Főtanácsadójának a Média Hungary rendezvényén, 2007. május 15-én tartott előadása szerint a digitális műsorterjesztésre való átállás szabályozásának nem kérdése a tartalom szabályozás, amelyen itt a tartalom szolgáltatására vonatkozó jog szerzői jogi értelemben vett megszerzését értjük. Erről az előadó közzétett prezentációjából szerezhetünk tudomást.¹ A műsorterjesztés és a digitális átállás szabályairól szóló törvényt (Dtv.) az Országgyűlés 2007. június 26-án a 2007. évi LXXIV. törvényként elfogadta. Az alábbi írás azt tekinti át, hogy valóban érintetlenül hagyják-e a Dtv. szabályai a műsorsugárzás és egyéb nyilvánosságához közvetítés szerzői jogi rendjét. Ezt egyrészt formálisan szemléljük, másrészt tartalmilag. A formális szemléleten azt értjük, hogy vannak-e a Dtv.-ben közvetlen vagy közvetett szerzői jogi tartalom, illetve hatású szabályok. A tartalmi szempont pedig a digitális átállás szerzői engedélyezésére jövőben gyakorolt hatásait jelenti.

A Dtv. tervezetének indokolása szerint „digitális átállásnak nevezzük azt a folyamatot, melynek keretében a különböző műsorterjesztési platformok (földfelszíni, kábel, műhold, IP alapú, mobil kézikészülékes) analóg rendszereit és szolgáltatásait digitális rendszerekre és szolgáltatásokra állítják át. A digitális átállás révén minden műsorterjesztési platform kapacitása jelentősen nő. (...) Mindemellett a szolgáltatás minősége jelentősen növelhe-

tő, új interaktív és értéknövelt szolgáltatások vezethetők be, mint például az elektronikus műsortájékoztató. (...) A digitalizáció jelentősen mérsékli az eddigi frekvencia szűkösset, hiszen a jelenlegi frekvenciatervek szerint is lehetővé válhat elvileg akár 30, később pedig akár 80 televízió csatorna digitális földfelszíni sugárzása szemben a jelenlegi hárommal (m1, RTL-Klub, Tv2). Emellett a felszabaduló frekvenciákon új elektronikus hírközlési szolgáltatások, valamint multimédia-alkalmazások, így a mobiltelefon és a földfelszíni műsorszórás ötöző konvergens szolgáltatások (pl. mobil televízió) harmonizált bevezetését tervezi az EU.”

A digitális átállás magával hozza, hogy a jelenlegi elsődleges (pl. földfelszíni, vagy műhold útján megvalósuló sugárzás) és másodlagos (pl. egyidejű, változatlan és csonkítatlan, vezeték útján, vagy egyéb módon történő műsorátvitel) nyilvánosságához közvetítési felhasználási módok összeolvadhatnak. Emellett ezek az „online”, azaz a szerzői jogi szempontból lehívásra hozzáférhetővé tételnek minősülő felhasználással is bővülve válhatnak valamely audiovizuális műsor- vagy műsorelemeket is magában foglaló szolgáltatás részévé.

Az „összeolvadás” körében hírközlési- és média jogi szempontból a műsorszolgáltatás és -terjesztés összefonódásáról, hozzáadott digitális kiegészítő szolgáltatásokról, együtt: multiplex szolgáltatások nyújtásáról van szó. A Dtv. szerint „multiplex: a digitális műsorterjesztés céljára szolgáló, televíziós és rádiós műsorszolgáltatásokat, kiegészítő digitális szolgáltatásokat valamint ehhez kapcsolódó

más azonosító jeleket és adatokat tartalmazó szabványosított jelfolyam”.² E jelfolyamnak lehet egy vagy több, a tulajdonképpeni műsorszolgáltatótól különböző technikai szolgáltatója, amely nagyjából úgy viszonyul a multiplex jelfolyam mögötti műsortartalom nyilvánosságához közvetítéséért szerzői jogi értelemben felelős személyhez (a rádió-televízió szervezethez a hagyományos szerzői jogi fogalmi rendben), mint a műsorszóró a műsorszolgáltatóhoz. A szerzői jogi szempontból lényeges különbség abban állhat majd, hogy elsősorban a technikai szolgáltató rendelkezik a szerzői jogi értelemben vett felhasználás mértéke és módja – és így a fizetendő díj meghatározása – szempontjából nélkülözhetetlen adatokkal, és az előfizetői díjhoz kötött szolgáltatások esetében a lán-

résztvevői a díjat egymás közt megosztják.

A digitális átállás következtében el fognak terjedni az „interaktív digitális televíziós szolgáltatások”. Ezek a Dtv. 5.§ (1) bekezdés 19. pontja alapján „olyan digitális televíziós szolgáltatások, amelyek lehetővé teszik a felhasználó visszajelzését

és válaszát kétirányú jelátvitelen keresztül, visszirányú átviteli rendszeren megvalósuló kommunikáció segítségével”. Ha bekövetkezik a digitális átállás, akkor lezajlik „az a folyamat (...), melynek keretében a különböző műsorterjesztési platformok (földfelszíni, kábel, műhold, IP alapú, mobil kézikészülékes) analóg rendszereit és szolgáltatásait digitális rendszerekre és szolgáltatásokra állítják át”.³ A digitális technika pedig – ha a szolgáltatókat versenykörnyezetben képzeljük

A digitális átállás magával hozza, hogy a jelenlegi elsődleges (pl. földfelszíni, vagy műhold útján megvalósuló sugárzás) és másodlagos (pl. egyidejű, változatlan és csonkítatlan, vezeték útján, vagy egyéb módon történő műsorátvitel) nyilvánosságához közvetítési felhasználási módok összeolvadhatnak.

¹ A szerző az ELTE egyetemi docense, az Artisjus jogi igazgatója, ügyvéd.

el – azt váltja ki, hogy egyre többféle interaktív, lehívásos szolgáltatással egészül ki a hagyományos, egyirányú műsorszolgáltatás, illetve műsorelosztás. (Itt most nem említjük a szerzői jogi engedélyezés szempontjából – a tartalomszolgáltatástól eltekintve – nem releváns, szintén új, alapvetően a kínálat sokoldalú megtekintésére, és az abból történő választásra való szolgáltatásokat, mint például az elektronikus műsorkalauzt.⁴)

A szerzői jogi ismertetés száraz, nem is intézhető el röviden. Nem bízunk feltétlenül abban, hogy az olvasó

átjut rajta, de a mondanók alátámasztására szükséges. Ezért előre bocsátjuk a végkövetkeztetést: *A jelenlegi, alapvetően zökkenőmentes, javarészt kötelező, illetve kiterjesztett, a műsorszolgáltató és műsorelosztó számára teljes jogbiztonságot jelentő közös jogkezeléssel tör-*

ténő szerzői jogi engedélyezés és díjigény érvényesítés bonyolultabb, és jóval kevésbé kiszámítható lesz, mint ma. A közös engedélyezés a ma is létező egyedi engedélyek (pl. filmek, sportesemények, színházi előadások, koncertek sugárzása) mellett szükségszerűen ki fog egészülni további egyedi, az internetes lehívásra hozzáférhetővé tételhez, másolatkészítéshez szükséges engedélyekkel, és még az is lehetséges, hogy – nem a digitális átállás miatt, de az egyedi engedélyezést a közös joggyakorlással szemben meggondolatlanul, vagy talán éppenséggel jól meggondoltan előtérbe helyező törekvések okán – a most zavartalan közös jogkezelés rendje is felborul.

A rádió- és televízióműsorok közönséghez való eljuttatásának szerzői jogi rendje

Az elsődleges és másodlagos nyilvánossághoz közvetítés szerzői jogi rendjét – csakúgy, mint minden szerzői jogi felhasználási módot – a szerzői jogi nemzetközi szakegyezmények, és az ezek felhatalmazásait/éseit kihasználó közösségi, sporadikus, közvetlen szerzői jogi jogalkotási kompetencia híján alkotott másodlagos jog határozza meg.

E tanulmány szempontjából elsődleges nyilvánossághoz közvetítés alatt az Rttv.⁵ szerinti műsorszolgáltatást (földfelszíni, műholdas, vezetékes, kódolt és kódolatlan sugárzás), illetve az „online” lehívásra hozzáférhetővé

tételt, másodlagos nyilvánossághoz közvetítés alatt az Rttv. szerinti műsorelosztást, azaz a sugárzott műsorok vezeték útján, vagy egyéb módon a műsorszolgáltatótól különböző szervezet által történő egyidejű, csonkítatlan továbbközvetítését értjük.

Csak vázlatosan említve, a nemzetközi, illetve közösségi jogi hátteret az alábbi egyezmények, illetve közösségi irányelvek jelentik. A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló TRIPS egyezmény 9. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a

tagok magukra kötelezőnek tekintik a Berni Unió Egyezmény (BUE) párizsi szövege (1971) 1-21. cikkeiben, valamint a Függetlenség foglaltakat. Ez a kötelezettség a személyhez fűződő jogokra nem terjed ki. Hasonlóan, ide nem tartozó különbséggel, a TRIPS egyezmény megerősíti, illetve megismétli a szomszédos jogi jogosultak

(előadóművészek, hangfelvétel-előállítók, műsorszolgáltatók) jogairól szóló 1961-es, ún. Római Egyezményt is. Értelemszerűen hazánk mindhárom említett egyezménynek tagja, azok kihirdetett jogforrások.⁶

A BUE 11. és 11bis cikke alapján áll fenn a szerzők engedélyezési joga műveik jelenlétükre történő nyilvános előadására, és akár előadásra kerülő, akár elő nem adott műveik távollétükre történő elsődleges nyilvánossághoz közvetítésére, amelyen elsősorban a hagyományos sugárzást, de más jellegű, vezeték nélküli jelátvitelt is érteni kell. Itt kerül sor a másodlagos nyilvánossághoz közvetítés szabályozására is: engedély szükséges a „sugárzott mű mindenfajta, akár vezeték útján történő, akár vezeték nélküli nyilvános átvitelére, ha ezt az átvitelt az eredetihez képest más szervezet végzi.” (Csak a teljesség kedvéért említjük, hogy a sugárzott mű, tehát végső soron a műsor egyéb, tehát hangszóró, kivetítő, más jel-hang-képközvetítő eszközzel történő, közönséghez való átvitele is engedélyköteles, ilyen például a kereskedelmi szálláshelyek üzemeltetői által a szobákban elhelyezett televízió készülékekre való műsorátvitel.)

Az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók számára az elsődleges és másodlagos nyilvánossághoz közvetítés két szempontból lényeges: az élő előadás elsődleges nyilvánosságához közvetítéséhez az előadóművész engedélye szükséges, másodlagos nyilvánosságához közvetítése (már sugárzott előadás nyilvánosságához közvetítése) esetén díjigény illeti meg, a kereskedelmi célból kiadott hang-

felvétel bármely módon való nyilvánosságához közvetítésére tekintettel pedig az előadóművészeket és a hangfelvétel-előállítókat engedélyezési jog nélküli díjigény illeti meg.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Genfben, 1996. december 20-án elfogadta a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződését (WPPT), valamint a WIPO Szerzői Jogi Szerződését (WCT). Ezek az ún. Internet egyezmények a fenti jogokat kibővítették mindegyik jogosulti csoport javára, az ún. online felhasználásokra a lehívásra hozzáférhetővé tételre fennálló engedélyezési joggal. Lehívásra hozzáférhetővé tételről akkor beszélünk, ha műveket, előadásokat, illetve hangfelvételeket oly módon tesznek a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a közönség tagjai a művekhez, teljesítményekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg. E jog az elsődleges nyilvánossághoz közvetítés fogalmába épült be, azt tehát az Internet egyezmények miatt bővebben kell érteni. Ezt a szubszumálást a WCT szövegével támasztjuk alá. A WCT 8. cikke szerint: „(...) az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy műveiket vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítsék, és hogy erre másnak engedélyt adjanak, ideértve a műveiknek a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatassák meg.”

A WIPO egyezmények megerősítik, hogy a vagyoni jogok említett bővülése nem csorbítja az eddig létezett szabad felhasználásokat, sőt, azok köre a lehívásra hozzáférhetővé tétellel szemben is bővíthető. Ismét a WCT-ből vesszük a példát (1. sz. táblázat).

A BUE alapján pedig lehetőség van „különleges” esetekben szabad, tehát engedély nélkül készíthető másolás (többszörözés) törvényi szabályozására. Ide tartozik hagyományosan a közvetlen és közvetett bevételszerző funkció nélkül végzett magáncélú másolás (2. sz. táblázat).

A BUE-t is tartalmilag „magába olvasztó” TRIPS Egyezmény a szabad másolatkészítés feltételeit/tesztjét kiterjesztette valamennyi szabad felhasználásra, bár maga ilyen új esetek törvénybe iktatására nem kötelezte a tagokat (3. sz. táblázat).

A közösségi szabályozás három irányelvben található. Időben haladva a szomszédos jogokkal is foglalkozó 92/100/EK, ún. bérleti irányelv 8. cikke (1) és (2) bekezdése mondja ki az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók lehívásra hozzáférhetővé tétel engedélyezésétől különböző nyilvánossághoz közvetítési jogait a fentiek szerint. (Erre azért

Szerzői Jogi Szerződés	
Angol szöveg Article 10 Limitations and Exceptions	Az egyezmény kihirdetett magyar szövege 10. cikk Korlátozások és kivételek
(1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for limitations of or exceptions to the rights granted to authors of literary and artistic works under this Treaty in certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author. (2) Contracting Parties shall, when applying the Berne Convention, confine any limitations of or exceptions to rights provided for therein to certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.	(1) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban egyes különleges esetekben korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek e Szerződés szerint biztosított jogok tekintetében, amennyiben azok nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit. (2) A Berni Egyezményben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő felek olyan különleges esetekre tartják fenn, amelyek nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.
Közös nyilatkozat	
It is understood that the provisions of Article 10 permit Contracting Parties to carry forward and appropriately extend into the digital environment limitations and exceptions in their national laws which have been considered acceptable under the Berne Convention. Similarly, these provisions should be understood to permit Contracting Parties to devise new exceptions and limitations that are appropriate in the digital network environment.	A 10. cikk rendelkezései <i>lehetővé teszik a Szerződő Felek számára, hogy a saját szabályozásuk szerint fennálló kivételeket és korlátozásokat, amelyek a Berni Egyezmény szerint megengedettek, a digitális technológiára alkalmazzák, és megfelelő mértékben kiterjesszék.</i> Ezeket a rendelkezéseket úgy kell értelmezni, hogy ugyancsak lehetővé teszik a Szerződő Feleknek olyan új kivételek és korlátozások létrehozását, amelyek a digitális hálózatokban megfelelőek.
It is also understood that Article 10 (2) neither reduces nor extends the scope of applicability of the limitations and exceptions permitted by the Berne Convention.	A Berni Egyezményben megengedett kivételek és korlátozások alkalmazásának terjedelmét a 10. cikk (2) bekezdése nem korlátozza, és nem terjeszti ki.

1. sz. táblázat

BUE	
Angol szöveg Article 9 (2)	Magyar szöveg 9. Cikk(2)
It shall be a matter for legislation in the countries of the Union to permit the reproduction of such works in certain special cases, provided that such reproduction does not conflict with a normal exploitation of the work and does not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.	Az Unióhoz tartozó országok törvényhozó szervei jogosultak arra, hogy különleges esetekben lehetővé tegyék az említett művek többszörösítését, feltéve, hogy az ilyen többszörösítés nem sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.

2. sz. táblázat

TRIPS	
Angol szöveg	Magyar szöveg
Article 13 Limitations and Exceptions	13. Cikk Korlátozások és kivételek
Members shall confine limitations or exceptions to exclusive rights to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder.	A kizárólagos jogokra való korlátozásokat és kivételeket a Tagok olyan különleges esetekre szorítják, amelyek nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.

3. sz. táblázat

volt szükség, mert nem volt „egyenletes” az EK akkori tagállamainak a szomszédos jogi Római egyezménybeli tagsága.)
A műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló, 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK tanácsi irányelv rögzítette, hogy a közvetlenül fogható műholdas sugárzáshoz csak abban a tagállamban kell engedélyt kérni, ahol a műsort ellenőrzése alatt tartó szervezet működik. Más szóval azokban az államokban, ahol a műsor fogható, nem kell szerzői jogi engedély, noha elvileg a felhasználás mindegyik államban megvalósul.⁷ Ugyancsak kimondta, hogy az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók nyilvánosságához közvetítési jogai műholdas sugárzásra is vonatkoznak.⁸ Ugyanez az irányelv teszi lehetővé a másodlagos nyilvánosságához közvetítés szerzői engedélyezését és a szomszédos jogi díjigények érvényesítést kötelező közös jogkezelés útján (a műsorszolgáltató szomszédos jogi engedélyére ez nem vonatkozik). Az irányelv „A vezetékes továbbközvetítés jogának gyakorlása” című 9. cikk (1) bekezdése így szól: „(1) A tagállamok biztosítják, hogy a szerzői vagy szomszédos jogi jogosultak azon joga, hogy egy kábelszervezetnek a vezetékes továbbközvetítésre engedélyt adjanak, vagy azt megtagadják, csak jogkezelő szervezet útján gyakorolható”.
Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (Infosoc-irányelv) iktatta be a közösségi jogba a lehívásra hozzáférhetővé tétel engedélyezését magában foglaló nyilvánosságához közvetítési jogot. A hagyományos és a lehívásra hozzáférhetővé tételt is átfogó nyilvánosságához közvetítésre irányadó a (23) preambulum-bekezdés: „*Ennek az irányelvnek harmonizálnia kell a szerzők nyilvánosságához közvetítéshez való jogát. Ezt a jogot olyan tágan kell értelmezni, hogy lefedjen minden olyan nyilvánosságához közvetítést, amikor a nyilvánosság nincs jelen a közvetítés kiindulópontjával szolgáló helyszínen. Ez a jog magában kell, hogy foglalja a művek bármilyen vezetékes vagy vezeték nélküli közvetítését, illetve továbbközvetítését, ideértve a sugárzást is.*”
Az irányelv 3. cikke (1) és (2) bekezdése biztosítja a lehívásra hozzáférhetővé tételi jogot a szerzői és szomszédos jogi jogosultaknak egyaránt. A különbség annyi, hogy a szerzők esetén az általános nyilvánosságához közvetítési engedélyezési jog részét jelenti a lehívásra hozzáférhetővé tételt érintő kizárólagos jog, míg ez a szomszédos jogi jogosultak esetében egy új engedélyezési jog (szemben az egyé-

2001/29/EK Irányelv	
Angol szöveg	Magyar szöveg
<p>Article 5 Exceptions and limitations</p> <p>2. Member States may provide for exceptions or limitations to the reproduction right provided for in Article 2 in the following cases: (b) in respect of reproductions on any medium made by a natural person for private use and for ends that are neither directly nor indirectly commercial, on condition that the rightholders receive fair compensation which takes account of the application or non-application of technological measures referred to in Article 6 to the work or subject-matter concerned;</p>	<p>5. cikk Kivételek és korlátozások</p> <p>(2) A tagállamok a 2. cikkben szabályozott többszörzési jog alól kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg a következő esetekben: b) bármely hordozóra természetes személy által magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló többszörzés tekintetében, feltéve, hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesülnek, amelynek meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy az érintett művel vagy más védelem alatt álló teljesítménnyel kapcsolatban alkalmaztak-e a 6. cikkben meghatározott műszaki intézkedést;</p>

4. sz. táblázat

nyilvánossághoz közvetítés esetében fennálló díjigénnyel). Ennek szerzői jogi rendszertani szempontból és gyakorlati szempontból egyaránt jelentősége van, mivel nem mindegy a digitális műsorszolgáltatónak/terjesztőnek, hogy eltiltási igényt is magában foglaló engedélyezési joggal, vagy „csak” díjigénnyel áll-e szemben. A különbségnek az az oka, hogy a szomszédos jogi jogosultaknak nincs a nemzetközi egyezményes háttér alapján, mint ezt fentebb láttattuk, általános nyilvánossághoz közvetítési joga.⁹

A választható, tehát nem minden tagállamban létező magáncélú másolási jog közösségi jogi alapját jelentő, a digitális műsorszolgáltatásokat közelről érintő rendelkezések a 4. sz. táblázatban láthatók.

A magáncélú másolás jelentőségére, a szabályozás nemzetközi alapja részletes bemutatásának indokára a digitális átállás szerzői jogi hatásai kapcsán visszatérünk.

A közösségi jogi háttér kiegészül néhány bírói döntéssel is. Ezeknek is lehet szerepe egyes felhasználások minősítése során.

A C-192/04. sz. ügyben [egyfelől a Lagardère Active Broadcast, másfelől a Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE), és a Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL)] között folyt eljárásban az Európai Bíróság előzetes döntést hozott. Az ügy tárgya kereskedelmi célból forgalomba hozott hangfelvételek műholdas sugárzása esetére fennálló szomszédos jogi jogosult díjigény területi jellege volt. Közérthetően, ha a műholdas adást ez egyik állam területéről lövik fel, de a műholdas RTV szervezet székhelye egy másik tagállamban van, és az adást mindkét állam területén lehet fogni, akkor a díjigény mindkét államban külön-külön fennáll, és nem is alkalmas beszámításra, azaz nem lehet

levonni a székhely államban fizetendő díjból a fellövés államában megfizetett díjat. Ez ismét csak másképpen azt jelenti, hogy a műholdas sugárzással összefüggő díjigény területális (tagállami) jellege annak ellenére megmaradt, hogy a műholdas sugárzás engedélyezésére – mint ezt fentebb bemutattuk – egy gyakorlatias, egyszerűbb megoldást irányozott elő a közösségi jogalkotó.

A C-169/05. sz. ügyben [az Uradex SCRL, az Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (RTD), valamint a Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (BRUTELE) között] a vezeték

továbbkövetítés kötelező közös jogkezelési engedélyezése körében adott a bíróság irányadó értelmezést a fent említett, a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékessé továbbkövetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló, 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK tanácsi irányelv 9. cikkének (2) bekezdéséről. A kötelező közös jogkezelés, tehát az engedélyezési jog gyakorlása kiterjed azokra a jogosultakra is, akik nem lépnek be tagként abba a közös jogkezelő szervezetbe, amely a szóban forgó jogot gyakorolja (egy ilyen szervezet létét feltételezve). Másfelől ez azt jelenti, hogy a jogosult nem tagadhatja meg az engedélyt az egyidejű, vezetékessé továbbkövetítéshez. Az értelmezés tárgyát a 5. sz. táblázatban összefoglalt szabályok képezték.

Felvetődhet a kérdés, miért kell ilyen döntéseket egyáltalán felemlíteni egy digitális átállásról szóló írásban. Az ok egyszerű. Mint alább látható lesz, a szerzői jogi egyidejű, csonkítatlan továbbkövetítés médiajogi megfelelője, a műsorelosztás fogalmát a Dtv. megszüntette, az az elektronikus hírközlési jogi műsorterjesztés egyik, nem nevesített fajtája lett (az Eht. újonnan bevezetett fogalma szerint a meghatározott földrajzi helyhez kötött végberendezéshez történő műsorterjesztést kell műsorelosztásnak tekinteni¹⁰). A digitális műsorterjesztési szolgáltatások pedig összetettebbé válnak. Minél több médiajogi illetve hírközlési jogi műsorterjesztés minősülhet szerzői jogi értelemben egyidejű, csonkítatlan

93/83/EGK Irányelv	
Angol szöveg	Magyar szöveg
<p>Article 9 1. Member States shall ensure that the right of copyright owners and holders or related rights to grant or refuse authorization to a cable operator for a cable retransmission may be exercised only through a collecting society.</p>	<p>9. Cikk (1) A tagállamok biztosítják, hogy a szerzői vagy szomszédos jogi jogosultak azon joga, hogy egy kábelszervezetnek a vezetékessé továbbkövetítésre engedélyt adjanak, vagy azt megtagadják, csak jogkezelő szervezet útján gyakorolható.</p>
<p>2. Where a rightholder has not transferred the management of his rights to a collecting society, the collecting society which manages rights of the same category shall be deemed to be mandated to manage his rights. Where more than one collecting society manages rights of that category, the rightholder shall be free to choose which of those collecting societies is deemed to be mandated to manage his rights. A rightholder referred to in this paragraph shall have the same rights and obligations resulting from the agreement between the cable operator and the collecting society which is deemed to be mandated to manage his rights as the rightholders who have mandated that collecting society (...)</p>	<p>(2) Ha a jogosult jogainak érvényesítését nem ruházta át jogkezelő szervezetre, az azonos fajtájú jogok érvényesítését végző szervezetet kell a jogainak érvényesítésére megbízottnak tekinteni. Ha több jogkezelő szervezet foglalkozik ilyen jogok érvényesítésével, a jogosult szabadon választhat, hogy közülük melyiket kell a jogainak érvényesítésére megbízottnak tekinteni. Az e bekezdésben említett jogosult ugyanazokkal a jogokkal valamint kötelezettségekkel rendelkezik a kábelszervezet és a jogainak érvényesítésére megbízottnak tekintendő jogkezelő szervezet között megkötött szerződésből eredően, mint azok a jogosultak, akik a jogkezelő szervezetet megbízták; (...)</p>

5. sz. táblázat

továbbkövetítésnek, annál egyszerűbb, annál inkább „egykapus” a szerzői jogi jogosítás (eltekintve attól, hogy a műsor eredeztetőjének engedélye minden esetben szükséges). Minél inkább „kilóg” a műsorterjesztési szolgáltatás a szerzői jogi egyidejű, változatlan továbbkövetítésből, annál összetettebb a szerzői jogi engedélyezés. Ezt jól mutatja alább az IPTV szolgáltatás szerzői jogi engedélyezéséről készített összefoglaló táblázat.

A C-306/05. sz. ügyben a Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) és a Rafael Hoteles SA között folyamatban lévő eljárásban foglalt állást az Európai Bíróság. A határozatnak szintén lehet a digitális műsorterjesztéssel összefüggő jelentősége. A bíróság egyrészt azt vizsgálta, hogy a szállodai szoba nyilvános hely-e, másrészt azt, hogy az a cselekmény, amellyel a szálloda a szállodai szobában műsor érzékelésére alkalmas eszközt (tipikusan: televízió) helyez el, és oda bármely műszaki úton műsorokat „juttat el”, nyilvánosságához közvetítésnek minősül-e.

A bíróság mindkét kérdésre igenlően válaszolt. A szállodai szobák a magánszférához tartoznak, de a vendégek fluktuációja okán megvalósul az ún. szukcesszív nyilvánosság. A készülékek elhelyezése még nem nyilvánosságához közvetítés, de a műsorhordozó jelek közvetítésével együtt már igen. Az is közömbös, hogy a vendégek valóban nézik-e a közvetített műsorokat, mert a szerzői jogilag releváns cselekmény az érzékelhetővé tétel.

Különösen a szukcesszív nyilvánosság ítéleti kimondása jelentős. A kereskedelmi szálláshelyek, különösen a magasabb kategóriába tartozók, már ma is többféle, lehívásra hozzáférhetővé tételt is megvalósító, vagy ahhoz közel álló, egyéb nyilvánosságához közvetítésnek tekintendő szolgáltatást kínálnak (zeneművek, filmek kiválasztása, sőt internet hozzáférés a szobai képernyőn).

Korai/átmeneti digitális, illetve kódolt műsorok nyilvánosságához közvetítésének szerzői jogi engedélyezése

A digitális átállást megelőzően is – mintegy a félúton – észlelhetők a különböző, analógról

digitálisra történő jelátalakítás szerzői jogi következményei.

Egyrészt egyes műsorelosztók – az előfizetők ellenőrzésére, egyben a szolgáltatás differenciálására – már korábban alkalmazták a kódolatlan, analóg műsorhordozó jelek „technikai” kódolását. Noha ez a műsorfolyam tartalmát, és a továbbkövetítés egyidejűségét nem érintette, a műsorszolgáltatók – a szomszédos jogi, műsoratvitelre vonatkozó engedélyezési jogukat jogcímként használva – ezt az átalakítást engedélyköteles cselekménynek tekintették. A többi, az egyidejű továbbkövetítéssel érintett jogosult engedélyét/díjigényét ez a technikai kódolás nem érintette.

Az a véleményünk, hogy a műsorszolgáltatók szerzői jogi törvényen alapuló szomszédos joga a műsorhordozó jel technikai átalakításának külön engedélyezésére nem terjed ki, az a műsorfolyam/műsorszám tartalmának rögzítésére, átvitelére, stb. irányul. Más szóval, ha az engedély egyidejű átvitelre vonatkozik, abba a tartalmat és az egyidejűséget – tehát a program átviteli cselekményt – nem érintő jelátalakítás beleértendő. Ha létezne ilyen külön engedélyezési jog, az csak a hírközlési jel „tulajdonlásán”, tehát hírközlési jogi jogcímen alapulhatna. Mélyebb technikai és elektronikus hírközlési jogi szakértelem

híján nem tudunk arról nyilatkozni, hogy ezt a jogcímet a szobában forgó jogterület elégségesen meghatározza-e.

Véleményünket alátámasztani látszik, hogy a WIPO égisze alatt, a rádió-televízió szervezetek szomszédos jogairól szóló egyezmény hosszas előkészítése során még ma sincs megállapodás arról, hogy a műsorhordozó jel (mielőtt az a közönség által érzékelhető műsorra

válna) tárgya lehet-e a védelemnek.¹¹

A WIPO honlapján rendelkezésre álló, utolsó egyezménytervezet 5. Cikke szerint¹² a védelem elsődleges tárgya a „broadcast”, a műsor-sugárzásnak képekből és/vagy hangokból álló eredménye, „outputja”.¹³ Ha a képek és/vagy hangok folyamatát rögzítő jelek az átvitel/rögzítés során tartalmilag nem változnak, véleményünk szerint nem létezik külön szomszédos jogengedélyezési tárgy. (Azt csak mellékesen említjük, hogy a sugárzást, tehát a közönség által fogható műsorhordozó jeleket megelőző stádiumban lévő jelek („pre-broadcast signal”) védelme szintén egyeztetés tárgya.)

Hasonló kérdések vetődtek fel az egyelőre csak a skandináv országokban erősebben

elterjedőben lévő mobil telefonkészülékekre történő televízió műsoratvitel engedélyezése körében. A jel/formátum átalakítás itt a mobil platform miatt szükségszerű, de ez nem feltétlenül érinti a tartalmat. Ha tehát az egész műsorfolyam csonkítatlan, egyidejű átvitele történik meg mobil televízióra, az szerzői jogi értelemben másodlagos, „egyszerűsített” engedélyezhető továbbkövetítés. E felhasználásnak azonban sajátossága, hogy egyes műsorszámok szerzői jogosultja (pl. filmek), illetve egyes műsортartalmak közvetítési jogainak más jogág szerinti (pl. sportjog) jogosultja a sugárzást engedélyező szerződésben kizárja a „mobil” felhasználást, sőt, az is életszerű, hogy a mobil televízió műsoratviteli szolgáltatást kínáló szolgáltató sem kívánná az egész műsorfolyamot változatlanul és egy időben továbbkövetíteni. Ez már „formalizált”, tehát kimondott, végrehajtott digitális átállás nélkül is előrevetíti a bonyolultabb engedélyezést. Ha a műsортartalom nem változatlan, akkor új, önálló elsődleges nyilvánosságához közvetítést valósít meg a mobil televízióra szánt tartalmat a televízió szervezet engedélyével rögzítő, illetve átalakító és a mobil telefonszolgáltatóhoz eljuttató, és vele együtt a mobil telefonszolgáltató szervezet (ez utóbbi önálló, esetleg külön kereskedelmi név alatt nyújtja a mobil televízió szolgáltatást). Ettől valószínűleg némileg különböző lesz az a helyzet, amikor a televízió szervezet eleve „mobil televízió műsорт” (is) fog, esetleg a hagyományos műsorszolgáltatással együtt, sugározni.

A Dtv. javaslatának indokolása is felhozta a gyakorlatban zökkenőkkel megvalósított, egyelőre ADSL alapú IPTV-t az újabb szolgáltatások egyik példájaként. Feltárjuk, hogy a digitális átállás útjának az elején álló új szolgáltatás hogyan ötvözi a szerzői jogi engedélyezés szempontjából egyáltalán nem homogén felhasználási módokat. A leírással azt az állításunkat kívánjuk alátámasztani, hogy a digitális átállás stratégiájának szerzői jogi szegmensét nem lehet és nem is szabad csak a ma adott (közös jogkezelési) sugárzási (műsorszolgáltatási) engedélyezésből kiindulva meghatározni (6. sz. táblázat).

A másolatkészítést lehetővé tevő szolgáltatások esetében a másolat szerzői jogi minősítése, annak ellenére, hogy a hatályos magyar Sztj alapján a táblázat tartalmaz egy besorolást, kérdéses lehet, ugyanis egyrészt a másolat készítésére nem csak a néző birtokában lévő set-top-boxban lévő tároló egység szolgálhat, másrészt azt is el kell döntenie, hogy a másolat lehívásra hozzáférhetővé tett, vagy „csak” egyszerűen sugárzott műrőlteljesítményről készül. Ez pedig a digitális műsorterjesztési szolgáltatás tartalmától, szerzői jogi minőségétől függ.

A kínált rész-szolgáltatás	Szerzői jogi minősítés	Az engedélyezés ill. díjigény érvényesítés módja
RTV műsorok valós idejű átvitele ADSL és set-top-box útján	egyidejű, változatlan, csonkítatlan, vezeték útján megvalósuló továbbkövetítés	<ul style="list-style-type: none"> Szjt. 28.§ (2) kötelező közös jogkezelés, ma „egy kézről” szerezhető, valamennyi érintett szerzői jogosulti, valamint előadóművészi és hangfelvétel-előállítói igényt magában foglaló engedély és díj, az átvitt műsor szolgáltatója valamint más, a sugárzás/nyilvánosságához közvetítésre engedélyezési joggal rendelkező jogosult (pl. sportszervezet) <i>egyedi</i> engedélye (a műsorszolgáltató esetén Szjt. 80.§ (1) a), amelyet adhat közvetítő útján is).
RTV műsorok rögzítése a szolgáltató adatbázisában későbbi időpontban történő „lineáris” nyilvánosságához közvetítésre	ún. egyéb nyilvánosság-hoz közvetítés	<ul style="list-style-type: none"> Szjt. 26.§ (8) bek. első mondat, szerzői <i>közös jogkezelési</i> engedély a nem színpadra szánt zeneművek nyilvánosságához közvetítésére, Szjt. 77.§ előadóművészi és hangfelvétel-előállítói díjigény, Szjt. 80.§ (1) bek. a) és b) pontok, RTV szervezet <i>egyedi</i> engedélye, ezen felül valamennyi olyan szerzői és szomszédos jogi jogosult, valamint más, a sugárzás/nyilvánosságához közvetítésre engedélyezési joggal rendelkező jogosult (pl. sport-szervezet, vagy műsorformátum jogosultja) <i>egyedi</i> egyéb nyilvánosságához közvetítési engedélye, amelytől az RTV szervezet sugárzási jogot szerzett (a sugárzási jog továbbengedéséhez, illetve a tovább-sugárzásához és az ehhez szükséges rögzítéshez <i>külön, kifejezett engedély</i> szükséges)
RTV műsorok egyes műsor-számainak le-hívásra, illetve letöltésre hozzáférhetővé tétele a valós idejű sugárzást követően	ún. le-hívásra történő hozzáférhetővé tétel (interaktív „online” felhasználás)	<ul style="list-style-type: none"> A szóban forgó felhasználáshoz szükséges rögzítésre és nyilvánosságához közvetítésre is vonatkozó engedélyek: Szjt. 26.§ (8) bek. második mondat, szerzői <i>közös jogkezelési</i> engedély a nem színpadra szánt zeneművek nyilvánosságához közvetítésére, Szjt. 73.§ (1) bek. e) pont, illetve 74. § előadóművészi <i>közös jogkezelési</i> engedélyezés, illetve díjigény, Szjt. 76.§ (1) c)- hangfelvétel-előállítói <i>egyedi</i> engedély és díjigény, Szjt. 80.§ (1) d) pont- RTV szervezet <i>egyedi</i> engedélye és díjigénye, valamint valamennyi olyan szerzői és szomszédos jogi (elsősorban filmelőállítói) jogosult, továbbá más, a sugárzásra/nyilvánosságához közvetítésre engedélyezési joggal rendelkező jogosult (pl. sport-szervezet, vagy műsorformátum jogosultja) le-hívásra hozzáférhetővé tételre vonatkozó <i>egyedi</i> engedélye, amelytől az RTV szervezet sugárzási jogot szerzett (a szóban forgó felhasználásra a sugárzási jog nem terjed ki).
Tartós másolat készítése az előfizető kép- illetve hang-hordozójára (pl. tárolóval ellátott set-top-box, illetve TV készülék (abból kiindulva, hogy a le-hívásra/letöltésre felkínált tartalom „külső” tárolóra nem másolható)	Szabad felhasználásnak minősülő magán-célú másolás (Szjt. 35.§ (1) bek., 83.§ (2) bek.)	<ul style="list-style-type: none"> Külön engedély nem szükséges, a hordozók után <i>közös jogkezelés</i> útján fizetendő magán-másolási jogdíj jelenti a fedezetet.
Az előfizető által kiválasztott tartalom-ról tartós másolat készítése a szolgáltató szerverén	Engedélyköteles többszörözés	<ul style="list-style-type: none"> Szjt. 35.§ (3) bek.: a más személlyel készített elektronikus másolat-készítés nem minősül szabad felhasználásnak, tehát ehhez az összes, előzőekben említett érintett jogosulttól engedélyt (ahol a fentiekben <i>egyedi</i> engedély van feltüntetve ott <i>egyedi</i> engedélyt) kell kérni, és ezért díjat kell fizetni.

6. sz. táblázat

Az, hogy a magáncélú másolási jog pontosan mire terjed ki, Európában erősen vitatott. Van olyan, egyébként az Európai Bizottság oldaláról hangoztatott egészen meghökkenítő nézet, amely szerint a le-hívásra hozzáférhetővé tett művek/teljesítmények esetében ez a kivétel egyáltalán nem áll fenn. A le-hívásra hozzáférhetővé tételre vonatkozó engedély vagy magában foglalja a letöltés (magáncélú másolás) engedélyezését – ekkor a másolás alapja az engedély, nem a törvényi kivétel –, vagy az engedélyt eleve letöltést nem engedő szolgáltatásra adja a jogosult, ekkor pedig csak jogsértéssel lehet letöltést/másolást végezni. Ezt a nézetet többek között abból gondolják

levezetni, hogy ha a jogosult másolást akadályozó hatásos műszaki intézkedést alkalmaz, annak ellenére köteles bizonyos „kiemelt”, fontos szabad felhasználásokat (pl. hatósági, bírósági eljárások céljára való felhasználás) lehetővé tenni az Infosoc irányelv 6. Cikk (4) bekezdése alapján. Azonban ez a szabad felhasználási – a magyar jogban kikényszeríthető – igény sem áll fenn a csak le-hívásra hozzáférhetővé tett, tehát gyakorlatilag csak a világhálón elérhető művekre/teljesítményekre nézve (a magyar Szjt. 95/A. és 105/A. §-ai illusztrálják a helyzetet). A Szerzői Jogi Szakértő Testület a 17/2006. számú, megbízásra adott állásfoglalásában ki-

mondta, hogy a jogsértés útján le-hívásra hozzáférhetővé tett tartalomra nézve nem áll fenn a magáncélú másolás joga, mert a cselekmény az ún. szabad felhasználások nemzetközi egyezményes általános korlátjaiba – végső soron a tisztesség, a rendeltetészerű joggyakorlás és az arányosság elvébe, amelyet egy ún. három lépcsős teszt fejez ki – ütközik. A német szerzői jogi törvény 53. § (1) bekezdése alapján a magáncélú másolás az egyéb feltételek mellett csak akkor jogszerű, ha nem nyilvánvalóan jogsértően keletkezett példányról/forrásból történik. Ha a magáncélú másolás megengedett, akkor a másolatot más személlyel is el lehet készíttetni, ha digitális másolatkészí-

tés esetén a szolgáltatás ingyenes, vagy, ha a másolatot analóg hordozóra készítik el.¹⁴

Az osztrák törvény a magáncélú másolat felhasználási célja, és tényleges sorsa körül vonja meg a jogszerű másolás határait. Ha a másolatot lehívásra hozzáférhetővé tétel céljából készítik, az kivételt jelent a szabad felhasználás alól. Ilyen célzat nélkül sem lehet a magáncélra másolt példányt lehívásra hozzáférhetővé tenni.¹⁵

A magáncélú másolás értelmezésének a digitális műsorszolgáltatás körében az IPTV-n túlmutató komoly jelentősége lesz, sőt van is. A műsorfolyam hozzáférhetővé tétele mellett ugyanis – a szolgáltatás testreszabása miatt a legkülönbözőbb rögzítési szolgáltatásokat nyújtják majd a műsorszolgáltatók/terjesztők.

A Dtv. be is vezeti a szóban forgó fogalmat: „(...) *Kiegészítő digitális szolgáltatás különösen: (...) a digitális teletext, az elektronikus műsorkalauz, a műsorszolgáltató által összeállított kínálatból igény szerint vagy közel igény szerint nyújtott videó-szolgáltatás, más részére nyújtott digitális személyi műsorrögzítő szolgáltatás*”.¹⁶

A magáncélú másolás értelmezésének fontosságát bizonyítja az Infosoc irányelv átültetéséről az Európai Bizottság felkérésére készített ún. IVIR tanulmány is,¹⁷ amely hangsúlyozza a néző által időben eltolható műsorérzékelés, és az ehhez szükséges és lehetséges rögzítés jogi minősítését.¹⁸

Egy német felsőbb bíróság egy PVR (personal video recorder) szolgáltatásról kimondta, hogy jogsértő. Az előfizető számára a személyre szabott szolgáltatói tárhelyen történő rögzítés sérti a többszörözési jogot, de ugyanakkor azt is kimondja az indokolás, hogyha ellenérték nélkül történt volna a másolatkészítés, az a német törvény szerinti szabad felhasználásnak minősülne.¹⁹

Vajon hogyan értékeli majd a magyar jogalkalmazó a PVR szolgáltatást? Először is a magyar szerzői jog kiveszi a szabad magáncélú másolatkészítés szabadsága köréből a mással készített digitális másolatot.²⁰ E szabálynak az az oka, hogy le kívánta zárni az ilyen üzleti szolgáltatások elől az utat a jogalkotó. A szabály beiktatásának idején még csak CD/DVD másolási szolgáltatások nyújtásában gondolkodtak. A Dtv. szükségképpen érinti az analóg műsorhordozó jelek digitális átalakítására és vételére szolgáló eszköz fogalmát. „*Digitális vevődekóder (set-top-box): olyan készülék, amely az antennával együtt az analóg televízió-vevőkészülék számára lehetővé teszi a digitális televízió műsorszámok megjelenítését*”.²¹ Ha a néző birtokában lévő set-top-box tartalmaz tároló egységet, akkor a másolatot a néző magának készítheti. Ez tehát elvileg szabad felhasználás, bár, ha a set-top-box a szolgáltató tulajdonában

áll, az állítás helyessége vitatható. Ha azonban a tárolás a szolgáltató által a néző számára biztosított tárhelyen történik, akkor már a szabad felhasználás alóli kivételt kell alkalmazni? Mással készített másolatról van szó? Így van ez akkor is, ha a rendelkezésre bocsátott, személyre elkülönített tárhelyen csak a néző cselekménye nyomán készülhet másolat, azaz a tárhely a néző/előfizető számára van „dedikálva”? E tényállás ugyanis különbözne a német PVR esetben eldöntött tényállástól.

A választ ma még nem tudjuk. Annak megadását különösen nehezíti, hogy a PVR-szerű másolatokat ahhoz képest eltérően fogják minősíteni a különböző tagállamok bíróságai, hogy – a műsorszámokhoz való hozzáférést (a digitális szolgáltatást) hagyományos nyilvánosságához közvetítésnek, vagy lehívásra hozzáférhetővé tételnek tekintik (ez a néző (ki)választási lehetőségének mélységétől és ennek jogi minősítésétől függ),

– megengedi-e az adott tagállam joga a magáncélú másolást, és ha igen, milyen feltételekkel,

– van-e külön meghatározott, vagy elkülöníthető ellenértéke a másolás megengedésének,

– saját, vagy más által készített másolatnak minősül-e a PVR szolgáltatás nyomán készülő másolat,

– van-e az adott tagállamban magánmásolási jogdíj, és az kiterjed-e olyan eszközökre (beépített tárolóegységekre), amelyekre a PVR másolás történhet (ez csaknem kizárt olyan tárolóegységek esetében, amelyek a szolgáltató berendezésének részét képezik).

Azt egyáltalán nem mellékes megjegyzésként hangsúlyozzuk, hogy ha a PVR szolgáltatások, vagy azok egy része nem minősül például a magánmásolási díjgénnyel kiegyenlített szabad felhasználásnak, a tartós, lehívásra hozzáférhetővé tételben megnyilvánuló nyilvánosságához közvetítési célú rögzítéshez az érintett szerzői és szomszédos jogi jogosult engedélye lesz szükséges.

A Dtv. egyes fogalmai – szerzői jogi szemmel

A Dtv. valójában az Rttv. médiajogi tartalom-szabályozását nem érinti, viszont az eddig a

médiajogban meglévő, a szerzői jogi elsődleges és másodlagos nyilvánossághoz közvetítésnek megfelelő fogalmi rendet (műsorszolgáltatás – műsorelosztás) – egyébként a digitális

átállítás megközelítése szempontjából érthetően – megszünteti, átrendezi.

A műsorszolgáltatás és műsorszolgáltató médiajogi fogalmait – a médiajogi tartalomszabályozás továbbalkalmazása miatt – a Dtv. nem érinti, de a szolgáltatott műsor közönséghez eljuttatására a műsorterjesztő/műsorterjesztés általános fogalmait vezeti be. Ennek nyomán mind a műsorelosztás, mind a műsorszétosztás, mint önálló fogalmak megszűnnek. A műsorterjesztésen belül az elsődleges nyilvánosságához közvetítésre a

hagyományos és a digitális műsorszórás,²² mint elkülönült tevékenység fennmarad.

Ez a módosítás külső szemlélő számára inkább azt jelenti, hogy az Rttv.-ből az Eht-be, tehát az elektronikus hírközlési jogba vonultak át a valóban módosult tartalmat fedő fogalmak (persze a fogalmak egy részének a Dtv.-ben is meg kell jelennie azonos tartalommal). Az Eht-ban például megmarad szerzői jogi azonosító elemeitől kiürítve a műsorelosztás fogalma is, az „*olyan műsorterjesztés, amely során az előfizető, vagy felhasználó elektronikus hírközlő végberendezése meghatározott földrajzi helyen csatlakozik a műsorterjesztő átviteli rendszerhez*”.²³ Lehet, hogy félreértjük, de ez minden nem mobiltelefonra történő műsorterjesztést lefedhet, ha az IP TV szolgáltatást is földrajzi helyhez kötött szolgáltatásnak minősítjük.

A műsorterjesztés átfogó, minden terjesztésre felhasználható műszaki platformra kiterjedő fogalma²⁴ azt is magában rejtja, hogy a műsorszámok, mint elkülönült teljesítmények külön-külön egyedi lehívásra hozzáférhetővé tétel nem minősül műsorterjesztésnek. A fogalom része ugyanis, hogy „*a műsor Internet Protokoll segítségével történő továbbítása valamely átviteli rendszeren csak akkor műsorterjesztés, ha a szolgáltatás jellege, illetve feltételei megegyeznek a műsorterjesztéssel, illetve ez helyettesíti a más módon megvalósított műsorterjesztést*”. Ebből azt a következtetést látjuk levonhatónak, hogy a műsorfolyam IP alapú hozzáférhetővé tétele lehet műsorterjesztés, ha azonban csak egyes teljesítmények (műsorszámok) külön-külön történő lehívásra hozzáférhetővé tételében áll a szolgáltatás, az önmagában nem műsorterjesztés.

Szerzői jogi szempontból jelentősége lesz annak, hogy a műsorterjesztés lehet a néző számára ingyenes, nem észlelhető földfelszíni, műhold, vagy vezeték útján történő egyirányú átvitelrel történő műsorszórás (a Dtv. 5.§ (1) bekezdés 33. pontja szerint műsorszórásnak minősül a digitális műsorszóró hálózat vagy műsorszóró adó segítségével végzett műsorterjesztés is), lehet külön ellenérték fejében nyújtott önálló szolgáltatás és lehet olyan szolgáltatás is, „amelyhez az előfizető (...) más elektronikus hírközlési szolgáltatás díjával csomagban értékesített díj ellenében férhet hozzá.”

További szerzői jogi jelentősége van annak, hogy a műsor közönséghez juttatása hány szereplővel történik (terjesztési lánc).

Saját műsorterjesztés²⁵ esetében a műsorszolgáltató nem vesz igénybe közreműködőt, saját vagy bérelt eszközeivel maga terjeszti (akár szórja, akár más módon továbbítja) a műsorát. Az a műsorszolgáltató, akinek ilyen eszközei vannak, minden bizonnyal nyújt, de mindenképpen nyújthat műsorterjesztési szolgáltatást más műsorszolgáltatónak. Ebben az esetben szerzői jogi értelemben egyszerre többféle minősítés alá is tartozik. A saját műsora tekintetében rádió-televízió szervezet, más műsora tekintetében pedig jogállása ahhoz képest alakul, hogy elsődlegesen, vagy másodlagosan végez-e nyilvánossághoz közvetítést, és az elsődleges nyilvánossághoz közvetítés sugárzásnak, egyéb nyilvánossághoz közvetítésének, vagy lehívásra hozzáférhetővé tételnek tekintendő-e.

A Dtv. 5.§ (1) bekezdés 35. pontja szerinti műsorterjesztő szerzői jogi jogállása sem egyértelmű. Ha műsorszóró, akkor a műsorszolgáltató közreműködője, ha ettől különböző nyilvánossághoz közvetítési cselekményt végez, akkor ehhez a cselekmény előző bekezdés szerinti minősítésétől függően kell szerzői engedélyt kérnie illetve díjat fizetnie. Nehézséget fog azonban okozni a fogalom-meghatározás második mondata, amely szerint „Amennyiben az átviteli hálózatot nem a műsorterjesztő üzemelteti, az előfizetőnek, vagy felhasználónak nyújtott szolgáltatás feltételeit meghatározó, illetve az előfizetővel szerződést kötő szolgáltató minősül műsorterjesztőnek.” Nehezen érthető a fogalom, bonyodalmakhoz fog vezetni. A szolgáltatás feltételeit meghatározhatja a műsorszolgáltató egyedül, a műsorterjesztő egyedül, az említett két személy közösen, sőt, ha van egy külön multiplex szolgáltató, akkor az is részt vesz szükség szerint a feltételek meghatározásában. Az „illetve” kötőszó és/vagy tartalmú. Az előfizetővel a szerződést megkötöheti akár a műsorterjesztő, akár az átviteli rendszer szolgáltatója, lehetnek együtt is szolgáltató felek, sőt, az átviteli rendszer szolgáltatója eljárhat saját nevében, vagy a műsorterjesztő képviselőjeként (most csak polgári

jogi szempontból nézve). Ebben a láncban kell szerzői jogi szempontból megtalálni másodlagos nyilvánossághoz közvetítés esetén az RTV szervezettől különböző, továbbközvetítő szervezetet, elsődleges nyilvánossághoz közvetítés esetén pedig a művek/teljesítmények tényleges felhasználóját.

Az Eht. 188. § 73. pontja szerinti multiplex technikai szolgáltató fogalma is fedésbe kerülhet a műsorterjesztő, illetve az átviteli hálózat üzemeltetője fogalmával: „*olyan elektronikus hírközlési szolgáltató, amely a hozzá eljuttatott rádió-, és televízióműsorokból illetve más adatjelekből egyetlen szabványos digitális jelfolyamot állít elő, és ezt digitális műsorterjesztéssel továbbítja, vagy továbbítja.*”

Előre lehet bocsátani, hogy csak a teljes terjesztési lánc szerződésbe vonása, és azon belül a szerzői jogi kötelezettségek címzettjének (engedélyt szerző fél, díj fizetője, felhasználási adat szolgáltatója) értelmes, az alkalmazott üzleti modellhez igazított meghatározása lehet a józan megoldás. Ugyanakkor már most meg lehet jósolni, hogy a lehívásra hozzáférhetővé tétel szerzői jogi engedélyezése körében tapasztalható szerepkeverés, és -keveredés, hírközlési jogi fogalmakra alapított felelősség áttolás fogja jellemezni az állást.

Tovább bonyolíthatja a helyzetet, ha a műsorterjesztés során ún. „feltételes hozzáférési rendszert” alkalmaznak. Ez a Dtv. 5.§ (1) bekezdés 11. pontja alapján: *minden olyan műszaki megoldás, intézkedés illetve rendszer, amely lehetővé teszi, hogy valamely műszaki intézkedéssel védett rádió- vagy televízióműsorhoz előfizetés vagy más formában megjelenő előzetes egyedi feljegyzés alapján férjenek hozzá.* Több kérdés is felvetődik: ez az intézkedés megfeleltethető-e a szerzői jogi törvény szerinti műsorkódolásnak? Másodsor: megfelel-e a szerzői jogi szabályok szerinti hatásos műszaki intézkedésnek?

Az Sztj 26.§ (3) bekezdése alapján a műsor eredetetője által a néző/előfizető által közvetlenül nem foghatóvá tett műsorhordozó jelekből álló műsorsugárzás minősül kódolt sugárzásnak, ha a kód feloldását az eredeti rádió- vagy televízió-szervezettel kötött megállapodás alapján, a tőle vagy a hozzájárulásával mástól beszerzett eszközzel (kódoldóval) a nyilvánossághoz közvetítő szervezet lehetővé teszi. Ilyen esetben a lánc részvevői egyetemlegesen felelnek a szerzői engedélyezés körében. A Dtv. szerint a fogalomnak egyáltalán nem része az, hogy eleve műszaki intézkedéssel védett formában bocsátják ki a jeleket. Vagyis lehetséges, hogy az eleve nem védett jeleket a műsorterjesztő alakítja át azért, hogy a feltételes hozzáférés jobban ellenőrizhető legyen. (Ez a jelenség előfordult már az analóg kódolás világában

is, ld. a korai kódolt felhasználásokról írt szerkezeti egységet). Ez annyit jelent, hogy nemcsak a műsor szomszédos jogi jogosultja, de bármely, a terjesztési láncban részt vevő személy feltételelessé teheti a hozzáférést. A Dtv. nem szabályozza, hogy a hozzáférés biztosítása milyen forrásból származó eszközzel, módszerrel, illetve intézkedéssel történhet.

A hatásos műszaki intézkedés szerzői jogi fogalma még szűkebb, illetve más beszámítási pontra épül, mint a Dtv. elemzett fogalma. Az Sztj 95.§ (3) bekezdése szerint csak a szerzői jogi jogosult által nem engedélyezett cselekmények megakadályozására szolgáló eszköz, alkatrész vagy technológiai eljárás, illetve módszer minősülhet hatásos műszaki intézkedésnek, ha rendeltetészerű működésükkel megelőzik a nem engedélyezett cselekményt. A bökkenő azonban az, hogy a műsor érzékelése önmagában nem szerzői jogi felhasználás. Ezért a „hozzáférést”, tehát a pusztán érzékelést akadályozó intézkedés önmagában nem szerzői jogi értelemben vett hatásos műszaki intézkedés. Ha a hozzáférést meghaladó felhasználási cselekményt akadályozza az intézkedés, akkor az már minősülhet szerzői jogi értelemben is hatásos műszaki intézkedésnek. Az külön kérdés, hogy a szabad felhasználást (pl. a magáncélú másolást) szabad-e hatásos műszaki intézkedéssel korlátozni.²⁶

Az is biztos, hogy a hatásos műszaki intézkedés alkalmazásának joga – szerzői jogi jogalapon – csak a szerzői/kapcsolódó jogi jogosultakat illeti meg. Az ilyen joggal nem rendelkező műsorterjesztő, vagy az átviteli hálózat műsorterjesztőtől különböző üzemeltetője javára nem állhat fenn a hatásos műszaki intézkedés alkalmazásával összefüggő szerzői jogi védelem. A feltételes hozzáférési rendszer intézkedésének feltétele – ha az nem minősül hatásos műszaki intézkedésnek – vagy szerződésszegés, vagy szerződésen kívüli károkozás, az adott tényálláshoz igazodóan.

Összességében meg lehet állapítani, hogy a szerzői jogi műsorkódolás, illetve hatásos műszaki intézkedés fogalmi a feltételes hozzáférési rendszer fogalmával nem esnek egybe. Annál minden esetben szűkebbek, azonban lehet olyan feltételes hozzáférési rendszert létesíteni, amely megfelel az elemzett szerzői jogi fogalmaknak is.

A Dtv. megtartotta a médiatörvény azon helyes szabályát, amely szerint a műsorterjesztés megkezdéséhez szükséges, az új szabályok szerint az NHH-hoz címzett bejelentésben meg kell adni azokat az adatokat, illetve be kell nyújtani azokat az okiratokat, amelyek igazolják, hogy a szerzői jogok és a szerzői jogokhoz kapcsolódó jogok védelméhez a szükséges intézkedéseket a műsorterjesztő megtette. Hasonlóképpen a műsorszolgáltatóval kötött, szomszédos jogi

engedélyt tartalmazó szerződést is be kell nyújtani.²⁷

A szabály alkalmazása során gondosan kell majd eljárni elsősorban a közös jogkezelő szervezeteknek. Pontosan fel kell tárnai a terjesztési láncot, és a terjesztővel történő szerződés kötés folyamatába be kell vonni a szerzői jogi felelősséggel rendelkező egyéb közreműködőket is.

„A digitális műsorterjesztés jogszerűségét az NHH piacfelügyeleti eljárás során ellenőrzi.”²⁸ „Ennek keretében az Eht.-ban megállapított általános és különös szankciókat alkalmazhatja.”²⁹ Célszerűnek látszik emiatt az érintett közös jogkezelő szervezetek (a műsorterjesztés elsősorban másodlagos nyilvánossághoz közvetítési jellege miatt leginkább az Artisjus) és az NHH között olyan jellegű és tartalmú együttműködési szerződés megkötése, mint amilyen az ORTT és az Artisjus között fennáll. Az együttműködés jelentősen csökkentheti a műsorterjesztési „kalózkodást”, és hozzájárul a jogszerű műsorterjesztéshez. A műsorterjesztő az árbevételét továbbra is csak a nézőtől/előfizetőtől szerezheti, a műsorterjesztőtől csak akkor követelhet díjat, ha elektronikus hírközlési/átviteli szolgáltatást is

nyújt a műsorterjesztőnek. Az ún. műsordíjat, tehát a műsorterjesztőnek fizetendő szomszédos jogi jogdíjat azonban továbbra is elkülönítve beszédheti, és ezt külön is kell nyilvántartania.

Összességében meg lehet állapítani, hogy a szerzői jogi műsorkódolás, illetve hatáskörrel rendelkező hatóságok által felügyelt rendszerrel nem esnek egybe. Annál minden esetben szűkebbek, azonban lehet olyan feltételes hozzáférési rendszert létesíteni, amely megfelel az elemzett szerzői jogi fogalmaknak is.

Az egyéb szerzői jogdíjak elkülönítésére nem tartalmaz a Dtv. rendelkezést.³⁰ Kibővültek a „must carry” szabályok.³¹ Egyrészt magukban foglalnak ingyenes kötelező műsorterjesztést a közszolgálati műsorterjesztők műsorszórással terjesztett műsorára nézve (nem műsorszórással terjesztett közszolgálati műsorokra csak többletdíjat nem lehet kérni), másrészt nem ingyenes szolgáltatásként szerződéskötési kötelezettség terheli a műsorterjesztőt kapacitása 2 x 10 %-áig, de legfeljebb három-három műsorterjesztő összesen három-három műsoráig a helyi közműsor-szolgáltatók, illetve nem nyereségérdekelte műsorterjesztők, valamint a magyarországi körzeti vagy országos műsorterjesztők szerződési ajánlatára nézve. A „must carry” szabály szerzői jogi következményeit az Sztj 28.§ (6) bekezdése vonja le. A „must carry” nem érinti az üzemben tartási díjra vonatkozó Rttv. szabályokat, tehát a Műsorterjesztési Alap Sztj.-ben szabályozott helytállási kötelezettségét sem.

A Dtv. rendelkezik szerzői jogi/iparjogvédelmi „kényszer engedélyezésről” is. Bizonyos oltalmi tárgyakat a digitális műsorterjesztés- és terjesztés bevezetése szempontjából nélkülözhetetlen eszköznek kell tekinteni, ezért belső, tehát hírközlési jogi szabály tiltja a monopolhelyzettel való visszaélést. (Más szóval, nincs tere a külső, versenyjogi erőfőlényrel visszaélési szabályok alkalmazásának.)

A Dtv. 30.§ (3) bekezdése alapján a feltételes hozzáférési termékekkel és rendszerekkel kapcsolatos iparjogvédelmi és szerzői jogok jogosultjai úgy kötelesek a fogyasztói berendezések gyártói részére hasznosítási/felhasználási engedélyeket adni, hogy az megfeleljen az ésszerűség, tisztesség és az egyenlő elbánás elvének.

Ugyanez a kötelezettség terheli a Dtv. 32. § szerint a műsorterjesztő és a digitális műsorterjesztő irányában a digitális interaktív televíziós szolgáltatás nyújtásához szükséges szoftver jogosultját a szoftver csatlakozó felületének algoritmusára nézve. Ez a „kényszer” engedélyezés elsősorban a feltételes hozzáférést szolgáló szolgáltatások működtetéséhez, a különböző szoftverek együttműködéséhez szükséges korlát, amely kifejezetten a csatlakozó felületet érinti, a szoftver egyéb jogvédelemre alkalmas részein fennálló kizárólagos jogot nem csorbítja.

Jegyzetek

- 1 A DÁS-tól a NAMS-ig – A „lyukas garas” története, http://misc.meh.hu/letoltheto/SI_MH_prezi_070515.pdf
- 2 Dtv. 5.§ (3) bekezdés 28.
- 3 Dtv. tervezet indokolás
- 4 Electronic Program Guide: „olyan tartalomszolgáltatást is megvalósító alkalmazás, amely egyebek mellett segítséget nyújt a műsorterjesztők és a kiegészítő szolgáltatások közvetlen eléréséhez” (Dtv. 5.§ (1) bekezdés 9. pont).
- 5 1996. évi I. törvény a rádiózásról és televíziózásról
- 6 A TRIPS egyezményt a 1998. évi IX. tv., a Berni Unió Egyezményt az 1975. évi 4. tvr., a Római Egyezményt a 1998. évi XLIV. tv. hirdette ki
- 7 93/83/EGK 1. cikk (2) bekezdés a) és b) pont
- 8 93/83/EGK 4. cikk (1) és (2) bekezdés
- 9 2001/29/EK Irányelv 3. Cikk „(1) A tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, beleértve az oly módon történő hozzáférhetővé tételt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg. (...) A tagállamok biztosítják a szomszédos jogi jogosultak javára meghatározott, rögzített teljesítményeikre nézve a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát akár vezetékes akár vezeték nélküli, illetve oly módon történő hozzáférhetővé tétel esetében is, amikor a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.”
- 10 Eht 188.§ 74. pont
- 11 „In the informal discussions it became evident that, during the session, it would not be possible to reach an agreement on the objectives, specific scope and object of a signal-based protection with a view to submitting to a diplomatic conference a revised basic proposal as mandated by the General Assembly., SCCR/S2/WWW[79838], http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=79838, [2007. július 3.]
- 12 http://www.wipo.int/edocs/mdocs/ccr/en/ccr_15/ccr_15_2.pdf [2007. július 3.]
- 13 5. Cikkhez fűzött magyarázat
- 14 Zulässig sind einzelne Vervielfältigungen eines Werkes durch eine natürliche Person zum privaten Gebrauch auf beliebigen Trägern, sofern sie weder unmittelbar noch mittelbar Erwerbszwecken dienen, soweit nicht zur Vervielfältigung eine

- offensichtlich rechtswidrig hergestellte Vorlage verwendet wird. Der zur Vervielfältigung Befugte darf die Vervielfältigungsstücke auch durch einen anderen herstellen lassen, sofern dies unentgeltlich geschieht oder es sich um Vervielfältigungen auf Papier oder einem ähnlichen Träger mittels beliebiger photomechanischer Verfahren oder anderer Verfahren mit ähnlicher Wirkung handelt.
42. § (5) Eine Vervielfältigung zum eigenen oder privaten Gebrauch liegt (...) nicht vor, wenn sie zu dem Zweck vorgenommen wird, das Werk mit Hilfe des Vervielfältigungsstückes der Öffentlichkeit zugänglich zu machen. Zum eigenen oder privaten Gebrauch hergestellte Vervielfältigungsstücke dürfen nicht dazu verwendet werden, das Werk damit der Öffentlichkeit zugänglich zu machen.
- Dtv. 5.§ (1) bekezdés, 23. pont
- http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/studies/studies_en.htm, 75.o.
- Where the making available right is concerned, a remark on its sustainability is in order. As we have seen, the qualification of an act as ‘making available’ rather than broadcasting (or other form of communication), hinges on access at a time and place determined by the user. The possibilities of time shifting will continue to increase (e.g. from analogue VCR to high capacity digital PVR, looped streamed broadcasts accessed via PC)
- Oberlandesgericht (Köln) 6 U 133/05, September 9, 2005.
- Sztj. 35.§ (3) bekezdés
- Dtv. .§ (1) bekezdés 7. pont
- Dtv. 5.§ (1) bekezdés 3. pont
- Eht. 188.§ 74. pont
- Dtv. 5.§ (1) bekezdés 34. pont, ezzel szó szerint megegyezően Eht. 188.§ 77. pont
- Dtv. 5.§ (1) bekezdés, 38. pont
- E kérdésre ad vitatott választ az Infosoc Irányelv 6. Cikk (4) bekezdés, és a magyar Sztj 95/A.§
- Dtv. 6.§ (4) bekezdés
- Dtv. 6.§ (6) bekezdés
- Dtv. tervezet indokolás
- Dtv. 37.§
- Dtv. 25. §